

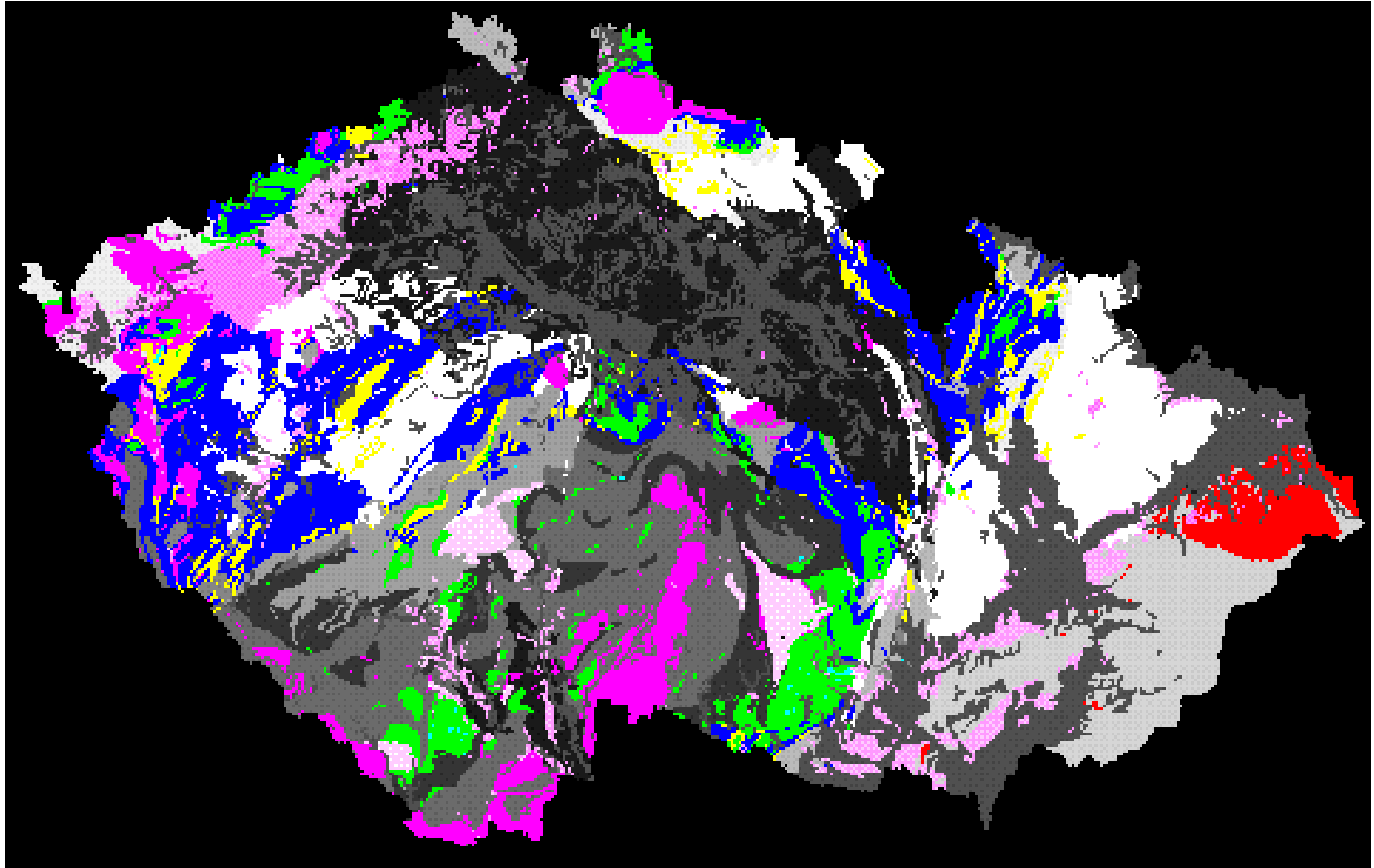
Skalní a sut'ové biotopy

Apatyka, *Huperzia selago*

© 2004 Tomáš Kučera

Geodiverzita

Skalní fenomén

Skalní výchoz – efekt zvětrávání, obnažování tzv. „čerstvé“ horniny

Skalní reliéf – otevřená skála, skalní terasa, štěrbina, sut'

Krasový reliéf a fenomén (vápence a dolomity)

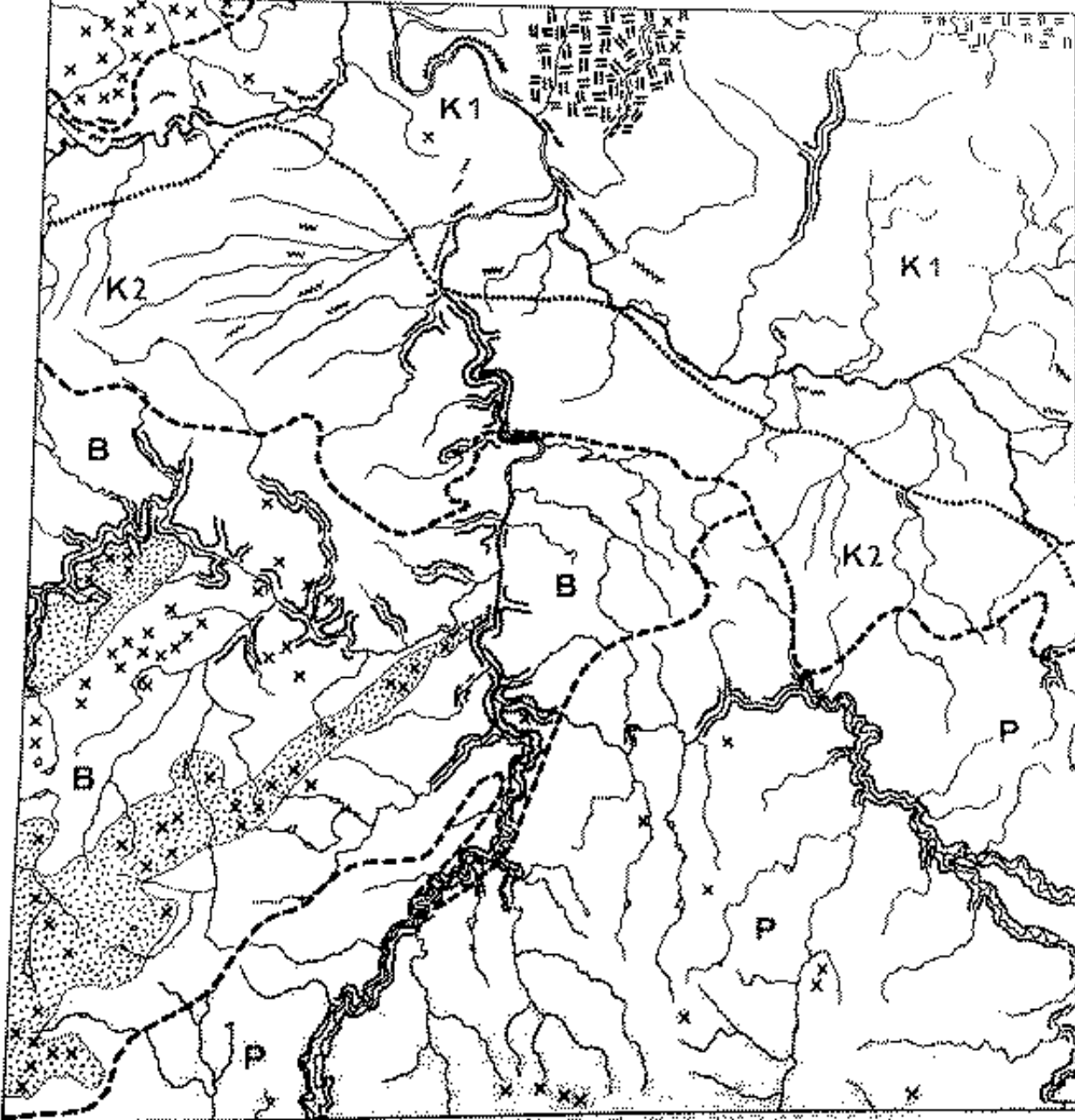
Pískovcový reliéf a fenomén

Slínovcový fenomén (opuka, flyš, slínovce)

Sprašový fenomén

Neovulkanitový fenomén

Hadcový fenomén

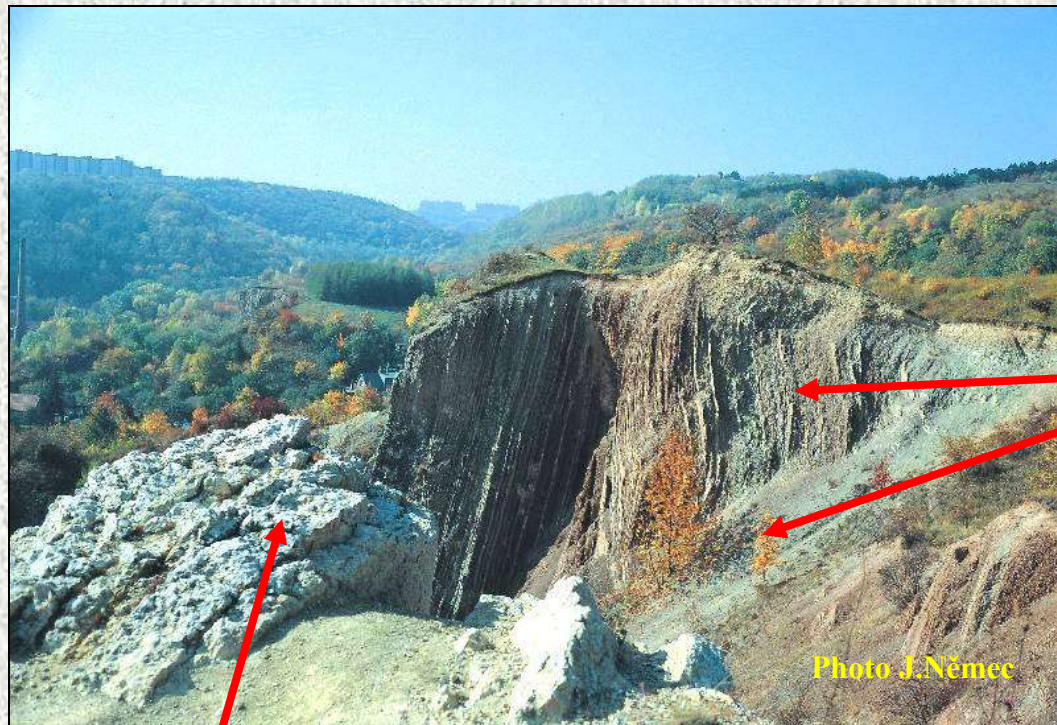

Geofaktory ovlivňující výskyt přirozeného bezlešného státního lesa v západní části středních Čechách. - Geologické jednotky: B - Barrandium, K 1 - křída (převážně vápnatá facies), K 2 - křída v nadloží starších hornin, P - krystalinikum (granitoidy, metamorfikaj); 1 - říční ekofenomen s četnými ústřiky skalních stepí v kaňonovitých údolích větších toků, 2 - bílé stráně (obnažené křídové slíny a slínovce), 3 - pískovcový ekofenomen (sítě roklí v kvádrových pískovcích), 4 - vrcholový ekofenomen (skalní stepi ve Středohoří, pleše na Křivoklátsku aj.), 5 - výraznější vrchoviny se skalnatými vrcholy. - Mapa ukazuje koncentraci volných ploch v západní polovině podmíněnou reliéfem a suchým podnebím. V pásmu K 2 a jeho sz. sousedství na dolní Ohři převládají černozemě

Geofactors supporting the occurrence of natural open areas in Central Bohemia.
 - Geological units: B - Barrandian, K 1 - Cretaceous (mainly calcareous facies), K 2 - Cretaceous overlying older rocks, P - Crystalline Complex (granitoids, metamorphics); 1 - river ecophenomenon with numerous rocky steppe patches in canyon-shaped valleys of major streams, 2 - "white sides" - bare outcrops of [Cretaceous marls, 3 - sandstones ecophenomenon, network of gorges in Cretaceous sandstones, 4 - summit ecophenomenon, particularly rocky steppes on neovolcanics and xeric open patches in the Křivoklát area, 5 - major uplands with rocky summits. The map shows the impressive concentration of various open areas in its western half due to both relief and dry climate conditions. The K 2 belt and its northwestern vicinity along the Ohře River are dominated by chernozem soils

Lomy jsou neorefugia

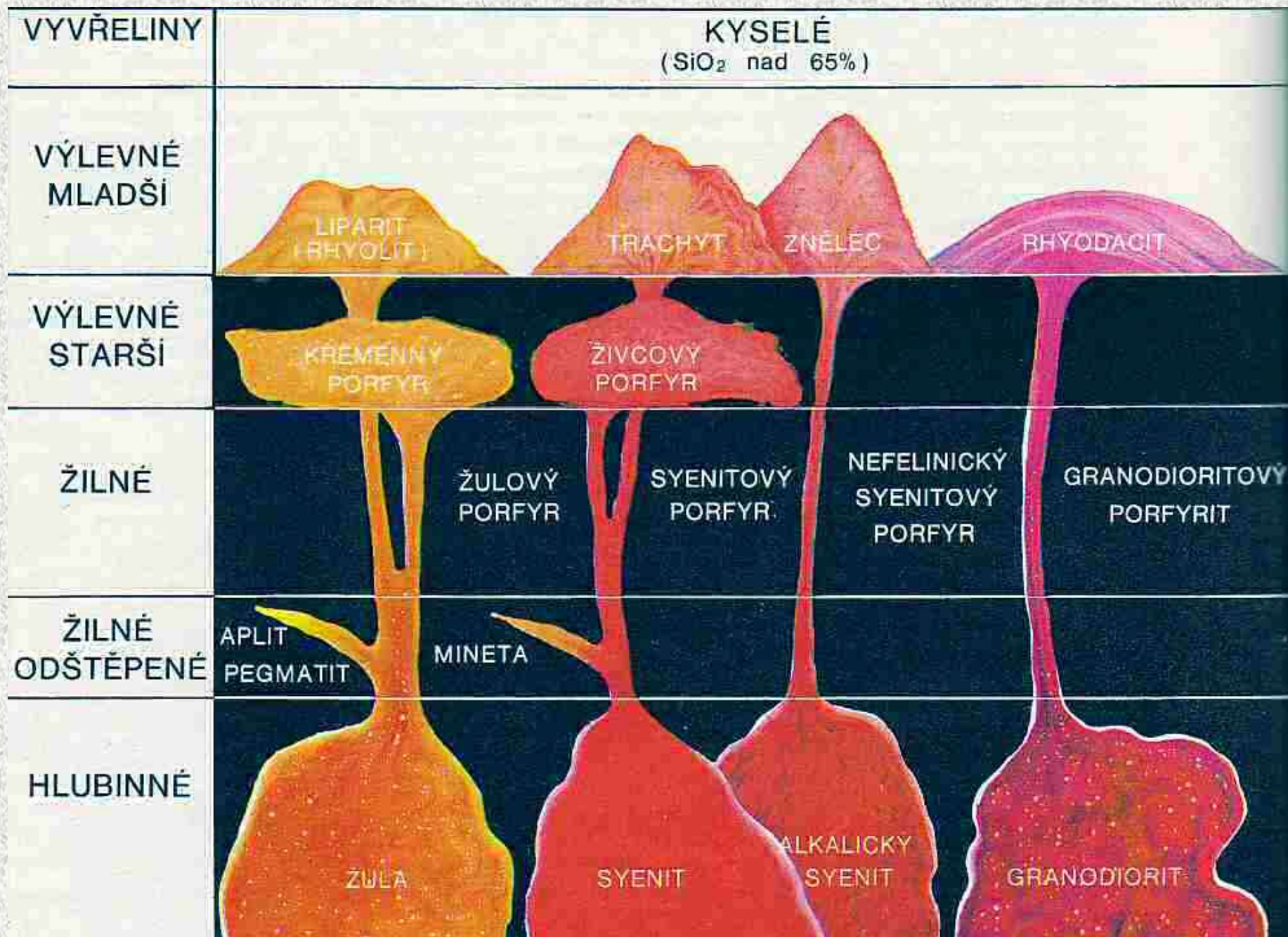
Skalní štěrbininy, terásky,
otevřené pohyblivé sutě

Otevřené skalní výchozy
Czech Karst, Prague

Dracocephalum austriacum
Sarmatic-pontic floroelement

NEUTRÁLNI
(SiO₂ 52 - 65%)

BÁZICKÉ
(SiO₂ 42 - 52%)

ULTRABÁZICKÉ
(SiO₂ pod 42%)

DACIT

ANDESIT

CEDIČ

PIKRIT

AUGITIT

KŘEMENNÝ
PORFYRIT

PORFYRIT

DIABÁS
SPILIT

MELAFYR

KŘEMENNÝ
DIORITOVÝ
PORFYRIT

DIORITOVÝ
PORFYRIT

GABROVÝ
PORFYRIT

TĚŠINIT

KERSANTIT
SPESSARTIT

KŘEMENNÝ
DIORIT

DIORIT

GABRO

DUNIT

PERIDOTIT

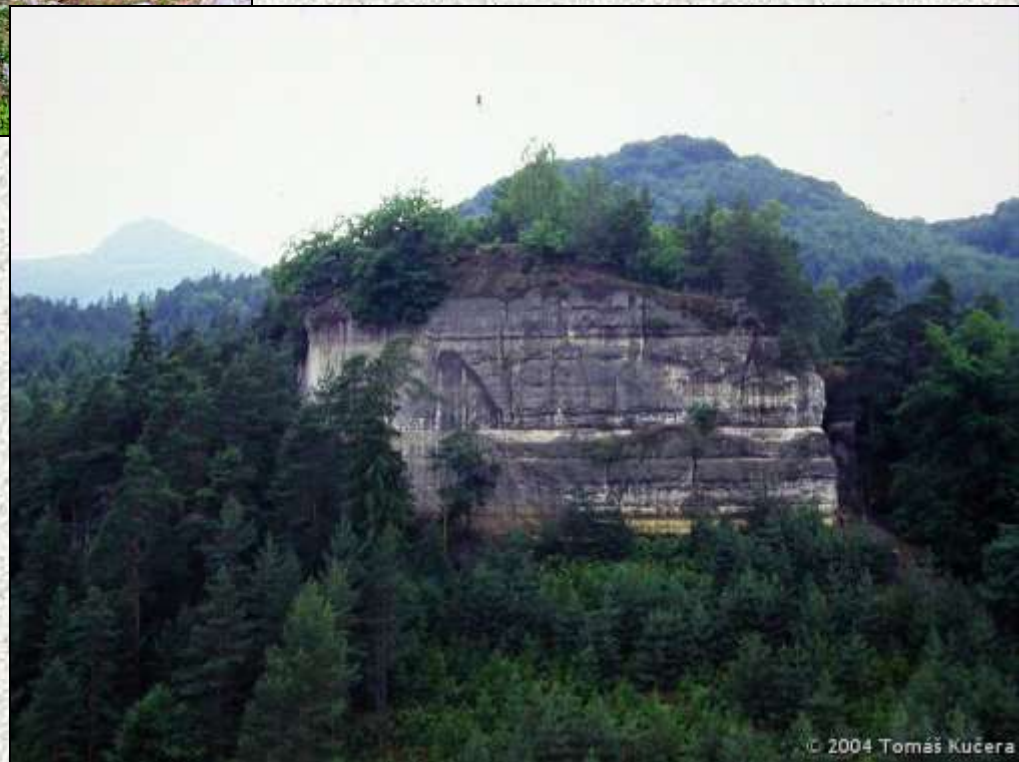

Opukový lom, Džbán

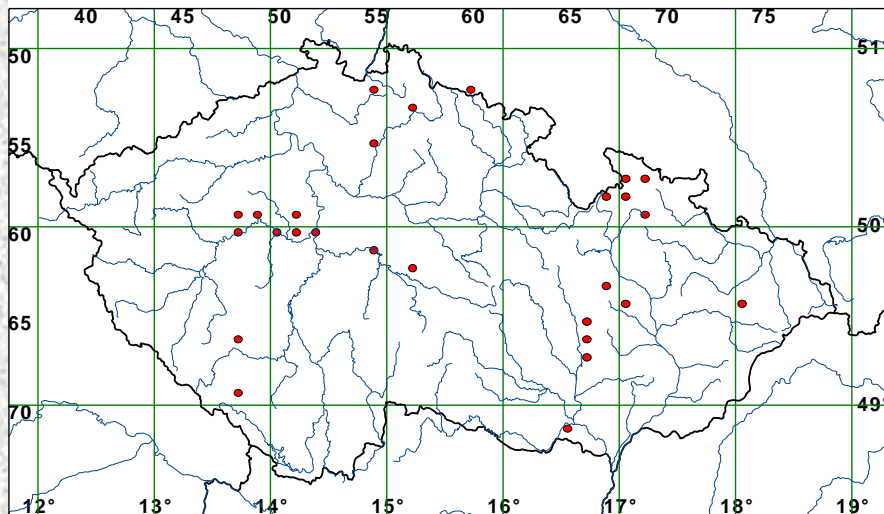
Prokopské údolí, Český kras

Ostrovecké skály, Hradčanské stěny

Vápnité skály a sutě

S1.1 Štěrbinová vegetace vápnitých skal a drolin

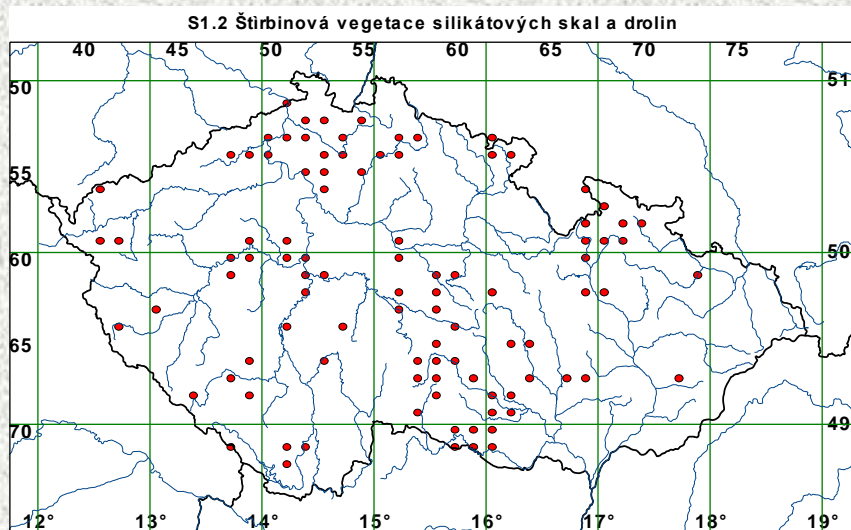

S1.1 Štěrbinová vegetace vápnitých skal a drolin BLP – Svaz *Potentillion caulescentis*:
Asplenietum trichomano-rutae-murariae. –
Svaz *Cystopteridion*: *Asplenio-Cystopteridetum fragilis*, *Asplenio rutae-murariae*-
Gymnocarpietum robertiani

Phyllitis scolopendrium – jelení jazyk celolistý

Nevápnité sutě a skály

S1.2 Štěrbinová vegetace silikátových skal a drolin BLP – Svaz *Androsacion vandellii*:
Woodsio ilvensis-Asplenietum septentrionalis,
Asplenietum septentrionalis, *Biscutello-Asplenietum septentrionalis*, *Asplenietum septentrionali-adianti-nigri*, *Diantho gratianopolitani-Aurinetum saxatilis*. – Svaz *Hypno-Polypodium vulgare*: *Asplenio trichomanis-Polypodietum vulgare*. – Svaz *Asplenion serpentini*: *Sedo albi-Cheilanthes marantae*, *Asplenietum serpentini*

Dianthus gratianopolitanus – hvozdík sivý © 2004 Tomáš Kučera

© 2004 Tomáš Kučera

Hypno-Polypodium vulgaris © 2004 Tomáš Kučera

© 2004 Tomáš Kučera

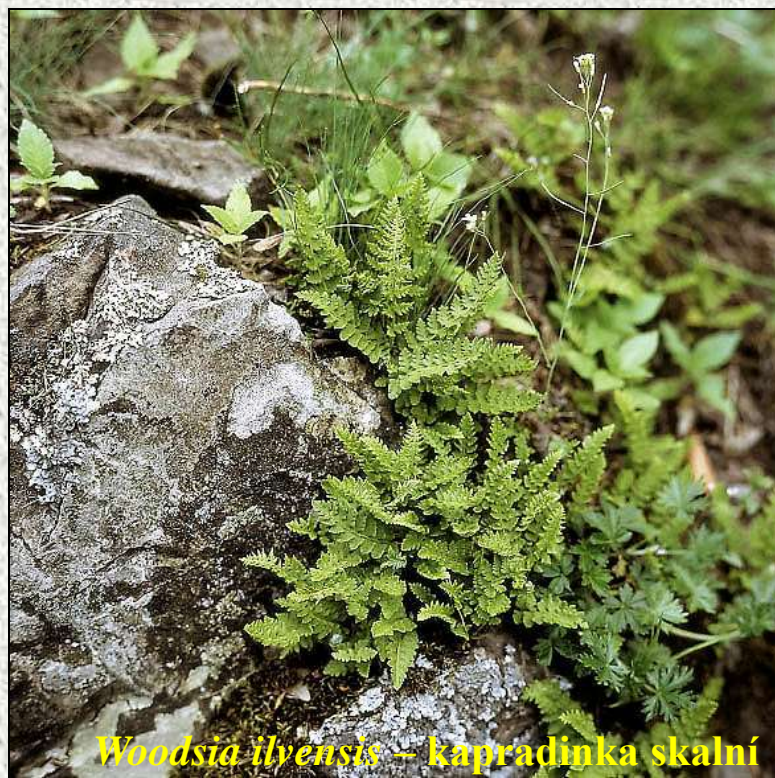
© 2004 Tomáš Kučera

Asplenion serpentini

A. adulterinum – sleziník nepravý
A. cuneifolium – sleziník hadcový

Foto M. Chytrý

Woodsia ilvensis – kapradinka skalní

© 2004 Tomáš Kučera

Impatienti-Dryopteridetum filicis-maris

Klíč (Lužické hory)

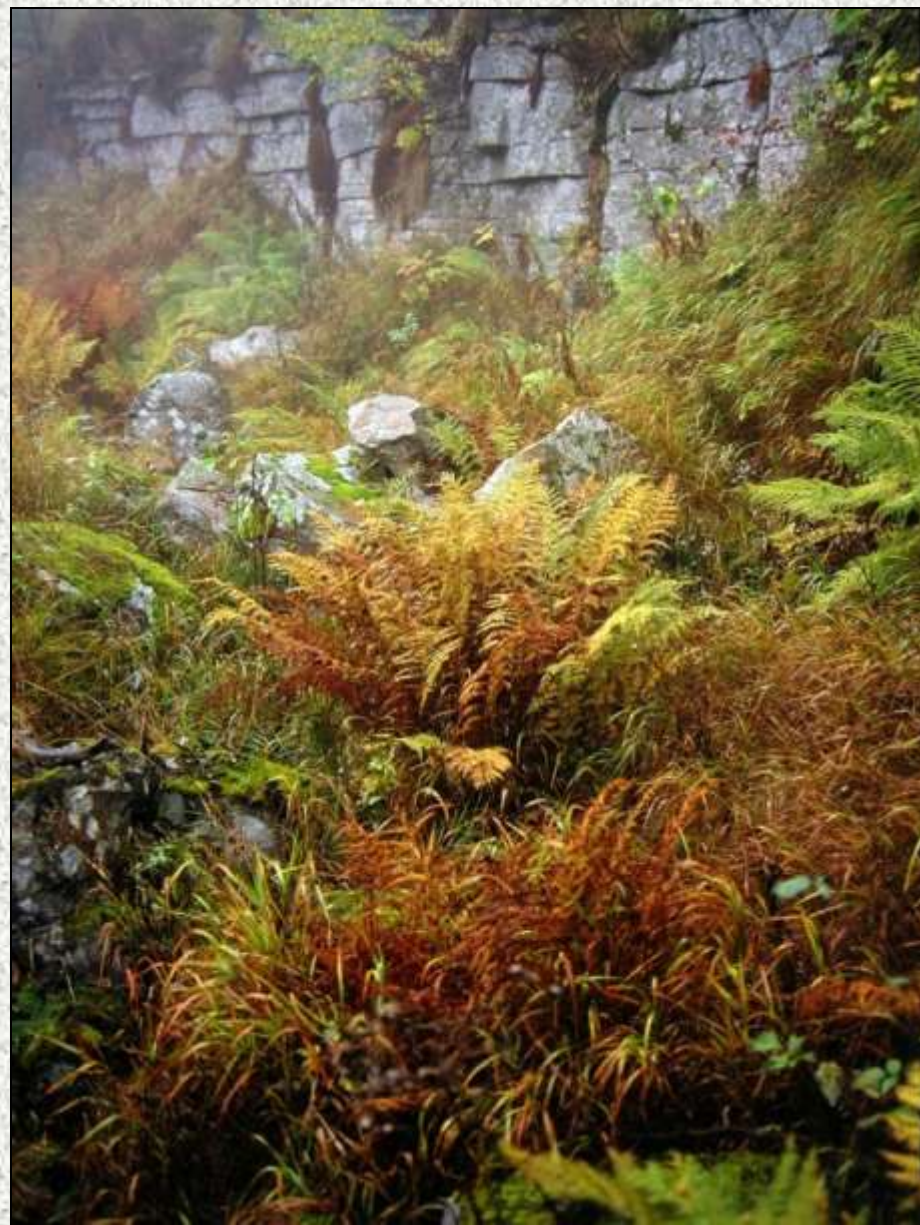
Kamenec 320 m n.m.

Huperzia selago – vranec jedlový

Calamagrostis arundinacea – třtina rákosovitá

C. villosa – třtina chloupkatá

Vysokobylinná vegetace zazemněných drolin

Keřové patro

Lonicera xylosteum – zimolez pýřitý

Ribes alpinum – rybíz alpský

Rosa pendulina – růže převislá

Dm

Rubus idaeus – ostružiník maliník

Bylinné patro

Dg Dm

Aconitum variegatum – oměj pestrý

Actaea spicata – samorostlík klasnatý

Dm

Aruncus vulgaris – udatna lesní

Athyrium filix-femina – papratka samičí

Dg

Cimicifuga europaea – ploštičník evropský

Circaea alpina – čarovník alpský

Dryopteris filix-mas – kaprad' samec

Galeobdolon luteum s. lat. – pitulník žlutý

Geranium robertianum – kakost smrdutý

Gymnocarpium robertianum – bukovník vápencový

Impatiens noli-tangere – netýkavka nedůtklivá

Dg

Laserpitium latifolium – hladýš široolistý

Dg Dm

Lunaria rediviva – měsíčnice vytrvalá

Mercurialis perennis – bažanka vytrvalá

Dg

Phyllitis scolopendrium – jelení jazyk celolistý

Pleurospermum austriacum – mázdřinec rakouský

Poa nemoralis – lipnice hajní

Dg

Polystichum aculeatum – kaprad' laločnatá

Dm

Senecio germanicus – starček německý

Stellaria nemorum – ptačinec hajní

Dg

Thalictrum aquilegifolium – žluťucha
orlíčkolistá

Dm

Urtica dioica – kopřiva dvoudomá

Křoviny skal a drolin

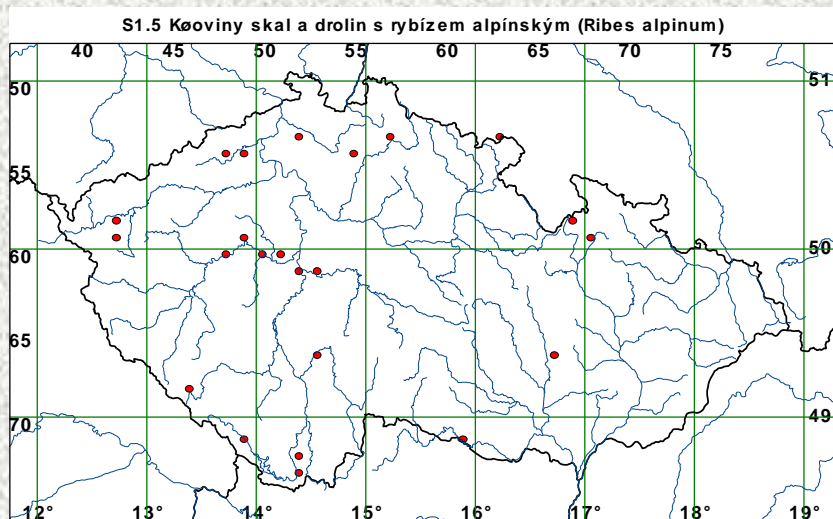
-S1.5 Křoviny skal a drolin s rybízem alpským (*Ribes alpinum*) B – Svaz *Sambuco-Salicion capreae* (zčásti): *Ribeso alpini-Rosetum pendulinae*

Keřové patro

- Corylus avellana* – líska obecná
- Dm *Cotoneaster integerrimus* – skalník celokrajný
- Dg Dm *Lonicera nigra* – zimolez černý
- L. xylosteum* – zimolez pýřitý
- Dg Dm *Ribes alpinum* – rybíz alpský
- Dg Dm *Rosa majalis* – růže májová
- Dg Dm *R. pendulina* – růže převislá
- Sorbus aria* s. lat. – jeřáb muk

Bylinné patro

- Cardaminopsis arenosa* – řeřišničník písečný
- Cystopteris fragilis* – puchýřník křehký
- Dryopteris filix-mas* – kaprad' samec
- Hylotelephium maximum* – rozchodník velký
- Polypodium vulgare* – osladič obecný

***Rosa majalis* – růže májová (Milešovka)**

Biotopy sutí (Sádlo & Kolbek 1994)

- 1. Osypy (sesuvy, vznikají i v současnosti)**
- 2. Droliny (stabilní, periglaciální klima)**
- 3. Balvaniště (nepohyblivé balvany a skalní bloky)**
- 4. Zazemněné sutě**

Topografie sutí

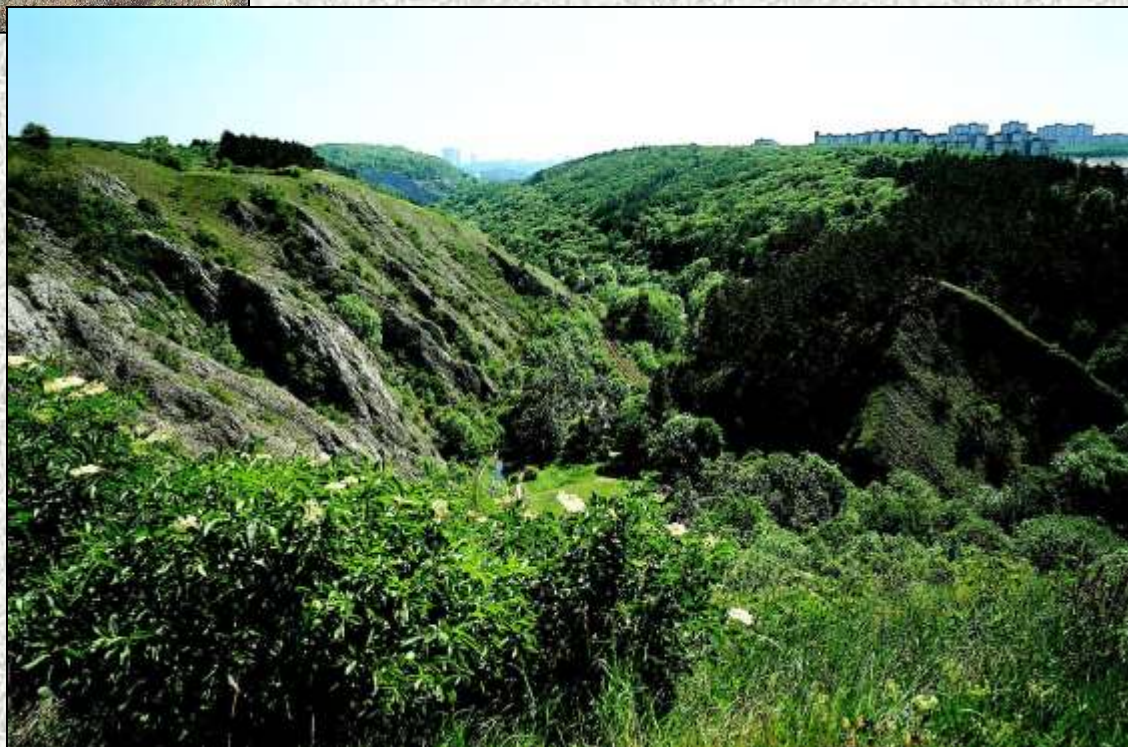
- a) Otevřená plocha sutí**
- b) Horní a boční okraje**
- c) Spodní okraj (akumulační)**
- d) Erozní hřbet – skalní výchoz (mrazový srub)**

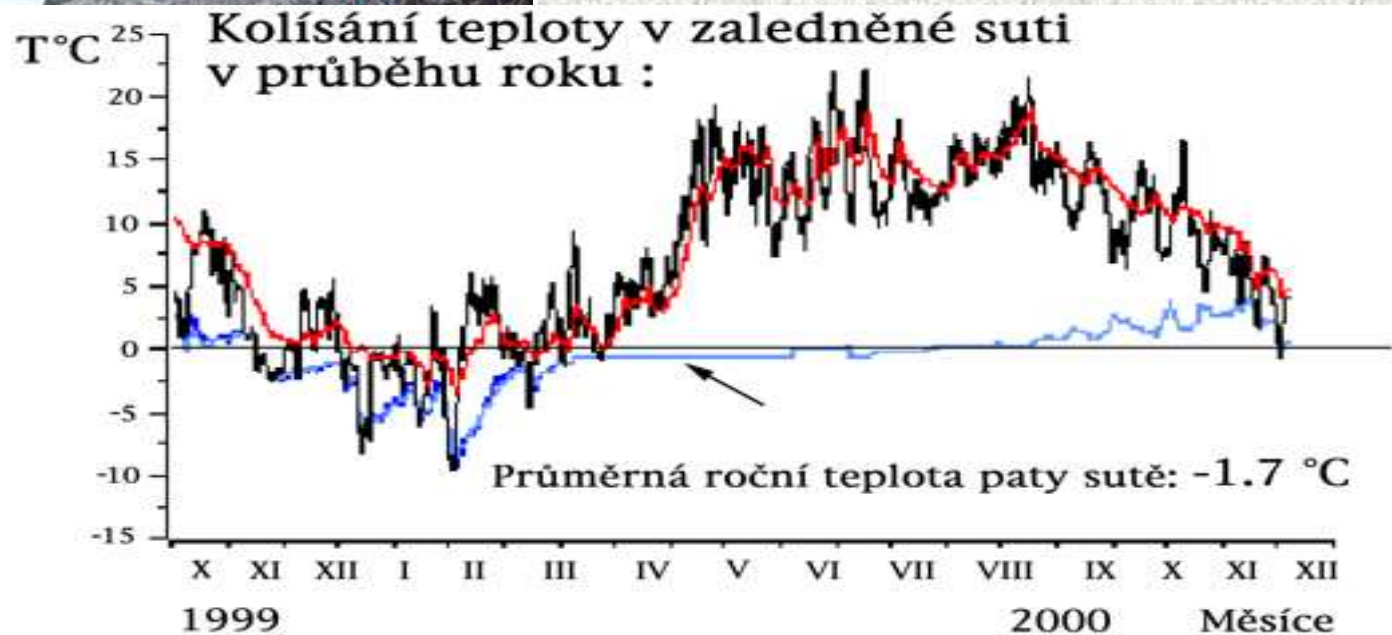
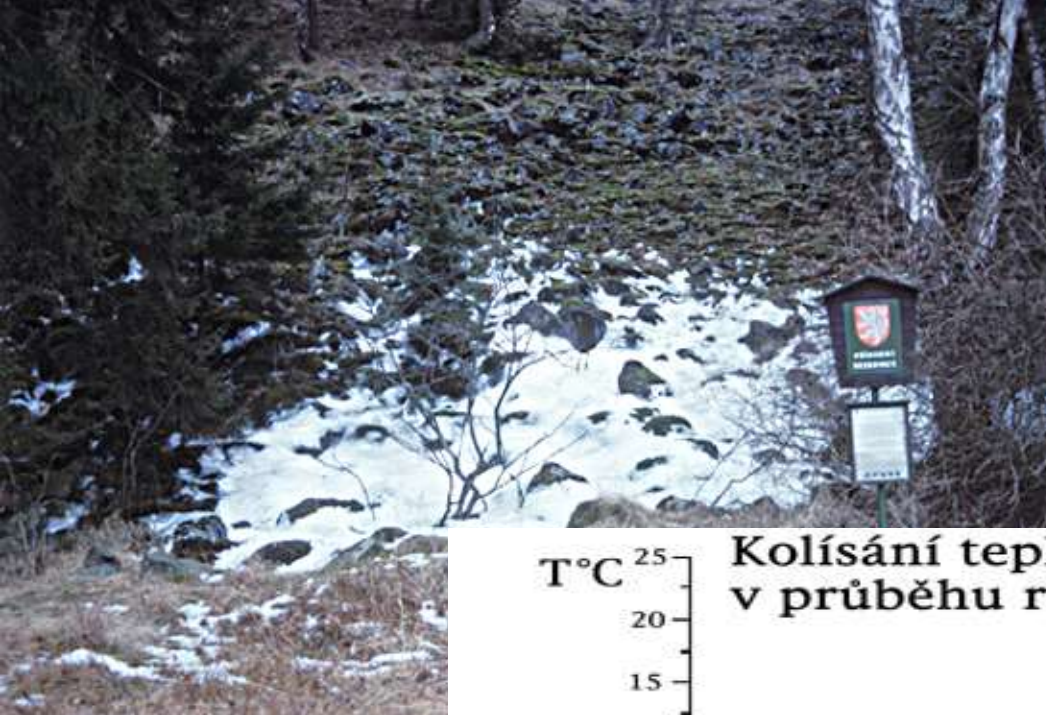
skalní teráska, štěrbina, sut'

Prokopské a Dalejské údolí

otevřená skála

Mikroklima sutí

- Sensor 60-70 cm pod povrchem paty sutě
- Sensor 40-50 cm pod povrchem paty sutě
- Sensor 60 cm pod povrchem středu sutě
- Okolní atmosférická teplota

Rozšíření sutí (Sádlo & Kolbek 1994)

- A) Vysokohorské sutě nad a při hranici lesa (biotopy A6, mozaika s A7), kary – Sudety, maloplošně Šumava**
- B) Horské a podhorské sutě (u nás acidofilní – žuly, ruly, buližníky)**
- C) Sutě na eruptivech (vulkanity, čedič, znělec)**
- D) Sutě v kaňonovitých údolích a roklích (bazické – vápence, diabas, vápnité břidlice, spilit, kyselé – granodiorit, ...)**
- E) Sutě na hranách svahů (opuka, droby)**

Vegetace sutí (Sádlo & Kolbek 1994)

1) Primitivní společenstva stabilních sutí

- blízká vegetaci skalních štěrbin, jednotlivé rostliny (*Cryptogramma crispa*, *Saxifraga sponhemica*, *Woodsia ilvensis*, *Asplenium septentrionale*, *Polypodium vulgare*, *Saxifraga paniculata*-*Asplenium trichomanes*, *A. ruta-muraria*, *A. viride*)

2) Primitivní společenstva pohyblivých sutí

- Přizpůsobení pohybu sutě (*Galeopsis angustifolia*, *G. ladanum*, *Gymnocarpium robertianum*)

3) Společenstva blízká květnatým lemům

- *Vincetoxicum hirundinaria*, *Anthericum liliago*

4) Společenstva blízká travinobylinné vegetaci

- *Allium montanum*, *Sedum* sp.div., *Melica ciliata*, *Teucrium botrys*, *Biscutelle laevigata*, *Sesleria albicans*, *Carex humilis*

5) Nitrofilní bylinná společenstva

- *Impatiens noli-tangere*, *I. parviflora*, *Geranium robertianum*,
Urtica dioica

6) Společenstva travinných, vysokobylinných a kapradinových niv lesního stupně

- *Vincetoxicum hirundinaria*, *Calamagrostis arundinacea*, *Daphne mezereum*,
Aconitum variegatum, *Senecio nemorosus*, *Lunaria rediviva*, *Urtica dioica*
- *Dryopteris filix-mas*, *D. dilatata*, *Athyrium filix-femina*,
Polystichum aculeatum, *Polypodium vulgare*

7) Křoviny

- *Ribes alpinum*-*Rosa pendulina*

Řízení růstu rostlin

Růstové formy suťových rostlin

Rostliny
pasivně
unášené
suti

Rostliny
kryjící
povrch
suti

Rostliny
plazící se
po povrchu
suti

Rostliny
zadržující
suti

Rostliny
pronikající
do suti

Schröter 1926 in
Reisigl & Keller 1994

Vincetoxicum hirsutinaria – tolita lékařská

Jeskyně a propasti

S3A Jeskyně přístupné veřejnosti B – v ústích někdy fragmenty svaz *Erysimo wittmannii-Hackelion*

Bylinné patro

Dg *Asperugo procumbens* – ostrolist rozprostřený
Asplenium ruta-muraria – sleziník routička

Aurinia saxatilis – tařice skalní
Chenopodium hybridum – merlík zvrhlý

Dg *Hackelia deflexa* – lopusík skloněný
Lappula squarrosa – strošek pomněnkový
Poa nemoralis – lipnice hajní

Mechorosty

Conocephalum conicum – mřížkovec kuželovitý
Leptobryum pyriforme – prutníček hruškovitý

Seligeria spp. – kápěnka
Dg *Tetradontium brownianum* – chudozubík Brownův

Dg *T. repandum* – chudozubík

Cortusa matthioli – kruhatka
Matthiolova (S1.1)

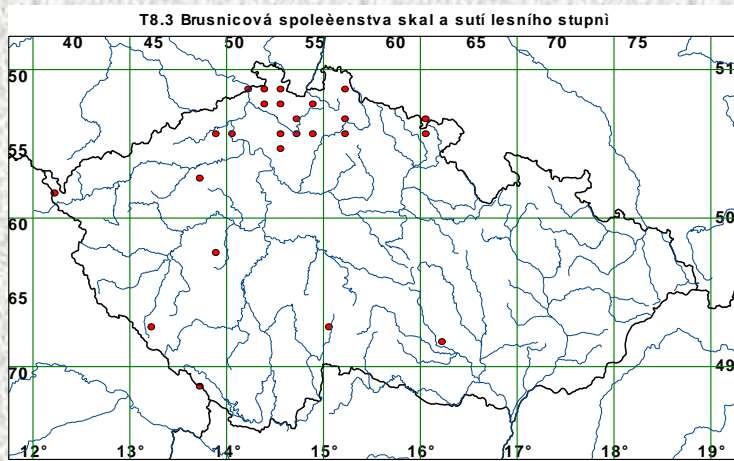
***Hackelia deflexa* – lopušík skloněný**

(Velká Fatra – Tlstá)

***Papaver dubium, Cortusa matthioli,
Moehringia muscosa, Hacquetia deflexa,
Kernera saxatilis, Cardaminopsis carpatica***

Brusnicová vegetace

T8.3 Brusnicová vegetace skal a drošin B –
Svaz *Vaccinion* (S1.3 a A2.2): *Rhodococco-*
Vaccinietum myrtilli, *Calamagrostio*
arundinaceae-Vaccinietum (pouze porosty
s dominancí *Vaccinium myrtillus*),
Convallario-Vaccinietum myrtilli, *Ledo-*
Vaccinietum vitis-idaeae

Keřové patro

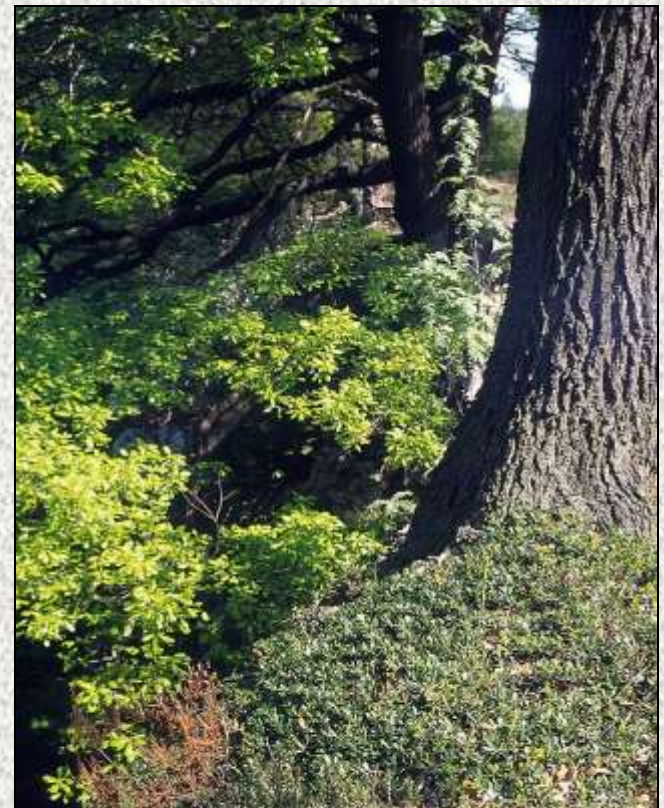
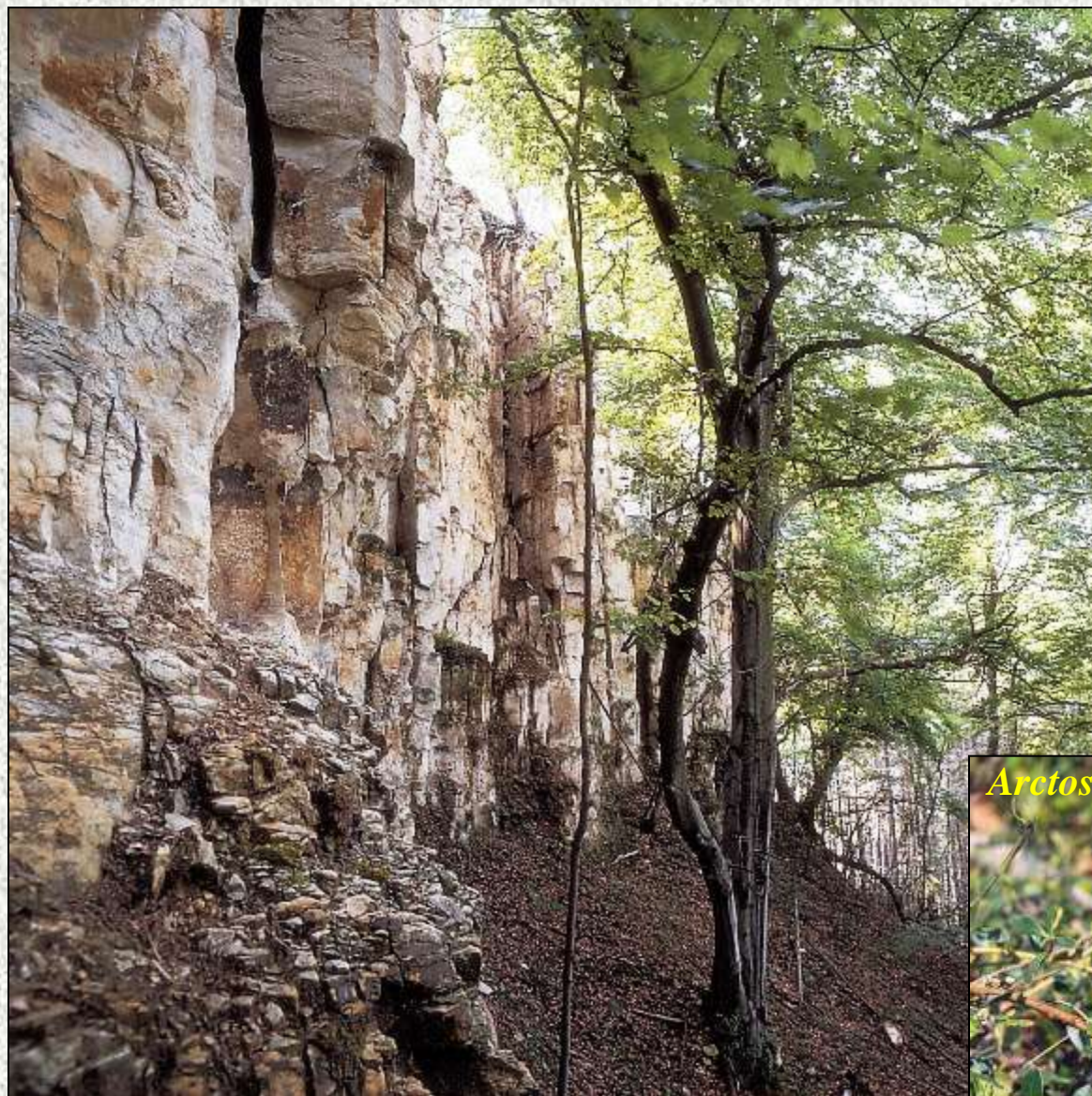
Rubus idaeus – ostružiník maliník
R. plicatus – ostružiník zřasený
Sorbus aucuparia subsp. *aucuparia* – jeřáb
ptačí pravý

Bylinné patro

Dg *Arctostaphylos uva-ursi* – medvědice
lékařská
Avenella flexuosa – metlička křivolaká
Dg *Calamagrostis arundinacea* – třtina
rákosovitá
C. villosa – třtina chloupkatá
Calluna vulgaris – vřes obecný
Dm *Convallaria majalis* – konvalinka vonná
Huperzia selago – vranec jedlový
Ledum palustre – rojovník bahenní
Dg *Luzula luzuloides* subsp. *luzuloides* – bika
hajní pravá
Polygala chamaebuxus – zimostřázek
alpský
Dg Dm *Vaccinium myrtillus* – borůvka
Dg Dm *V. vitis-idaea* – brusinka

Mechorosty

Dicranum scoparium – dvouhrotec
chvostnatý
Pleurozium schreberi – travník Schreberův
Polytrichum formosum – ploník ztenčený

Pochvalovská stráň, Džbán

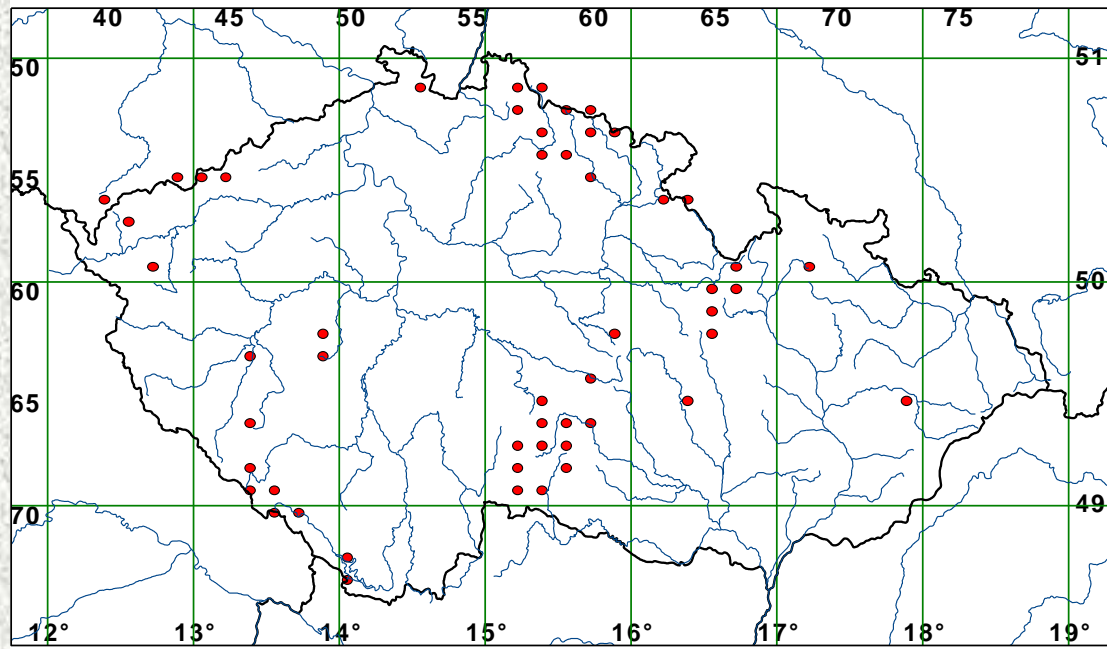

Konvalinkový vrch, skály s rojovníkem

Skalní převisy na Kokořínsku

T8.2 Sekundární podhorská a horská vřesovišti

© 2004 Tomáš Kučera

**Medvědí hora
1223 m n.m.**

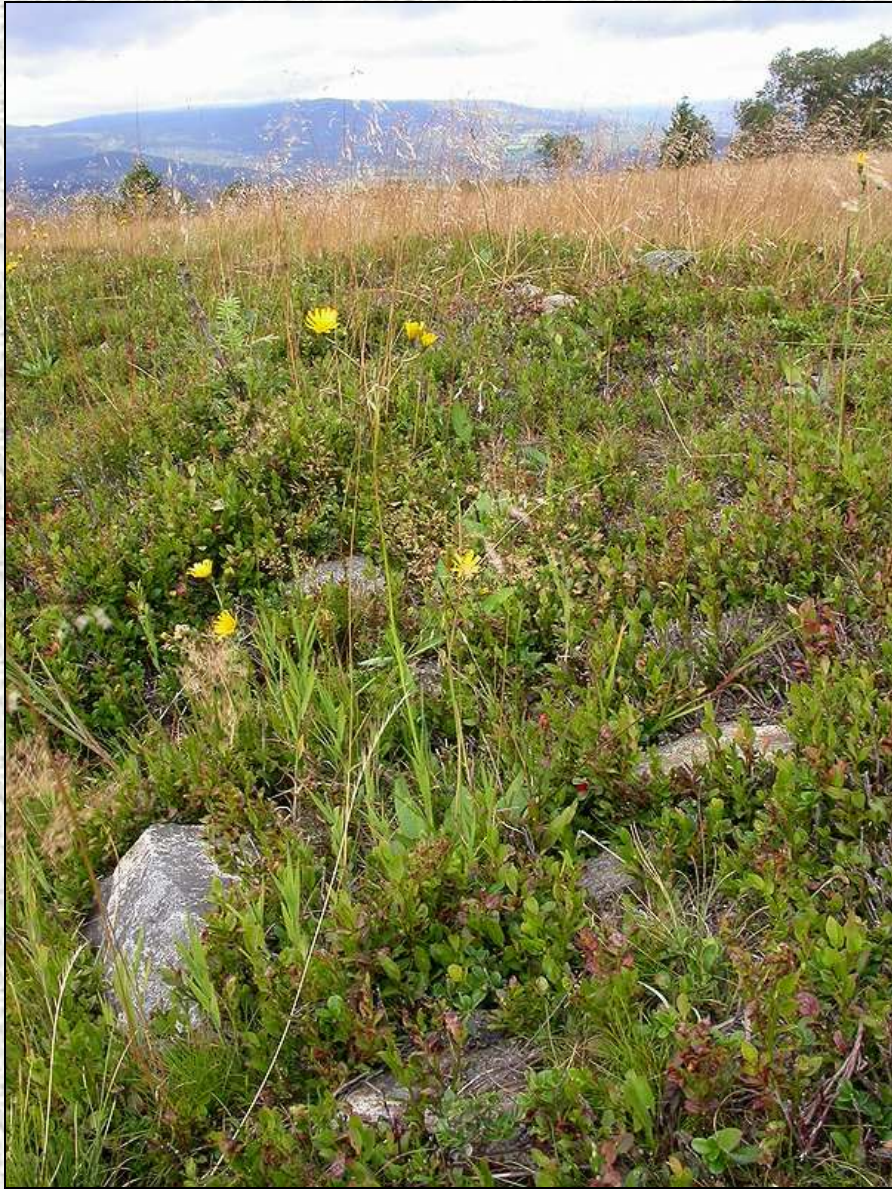
**T8.2 Sekundární
podhorská a horská
vřesoviště BLP – Svaz
Genistion (A2.1 a T8.1):
*Genisto germanicae-
Callunetum*, *Calluno-
Vaccinietum*, *Arnico
montanae-Callunetum***

© 2004 Tomáš Kučera

**Křížky, Slavkovský
les**

Zhůří, Šumava

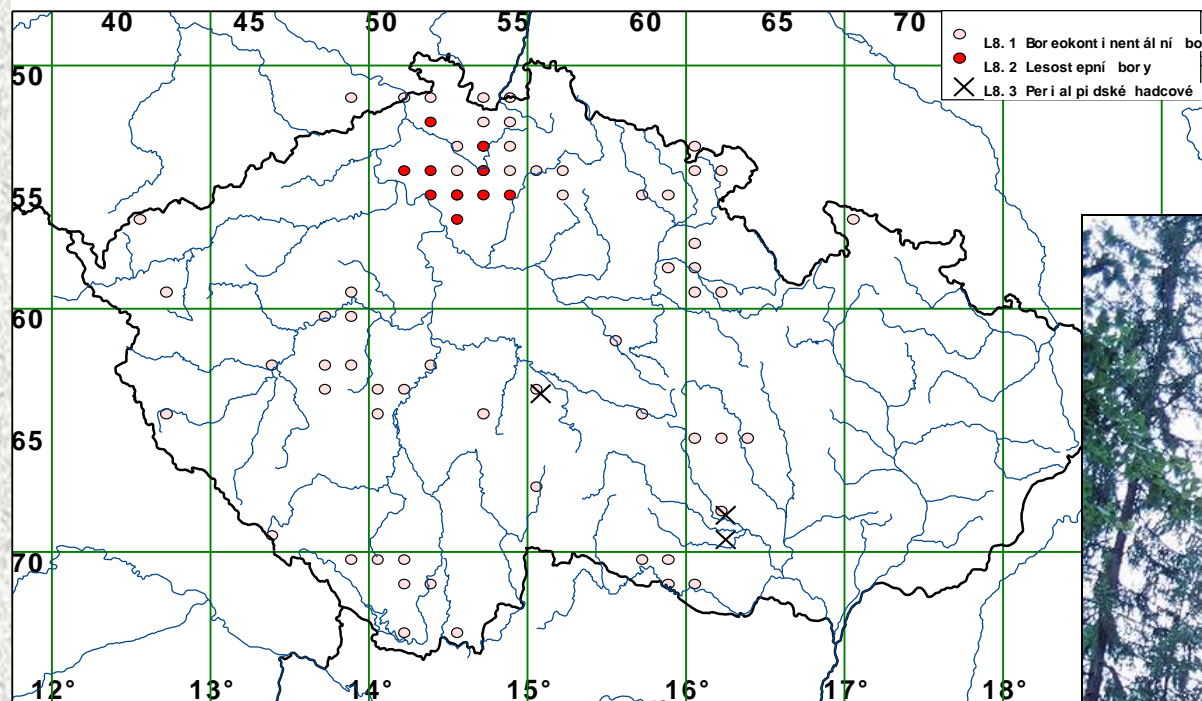
Bylinné patro

- Dg   *Arnica montana* – prha arnika
          Avenella flexuosa – metlička křivolaká
- Dm Dg   *Calluna vulgaris* – vřes obecný
          Deschampsia cespitosa – metlice trsnatá
- Dg   *Genista germanica* – kručinka německá
- Dg   *Melampyrum pratense* – černýš luční
          Nardus stricta – smilka tuhá
          Potentilla erecta – mochna nátržník
          Solidago virgaurea subsp. *virgaurea* –
          zlatobýl obecný pravý
- Dm   *Vaccinium myrtillus* – borůvka
- Dm Dg   *V. vitis-idaea* – brusinka

Mechorosty a lišejníky

- Cetraria islandica* – puklěčka islandská
Cladonia arbuscula – dutohlávka lesní
C. rangiferina – dutohlávka sobí
Pleurozium schreberi – travník
Schreberův
Pohlia nutans – paprutka nicí
Polytrichum commune – ploník obecný
Ptilidium ciliare – brvitec chlupatý

L81 L82 L83

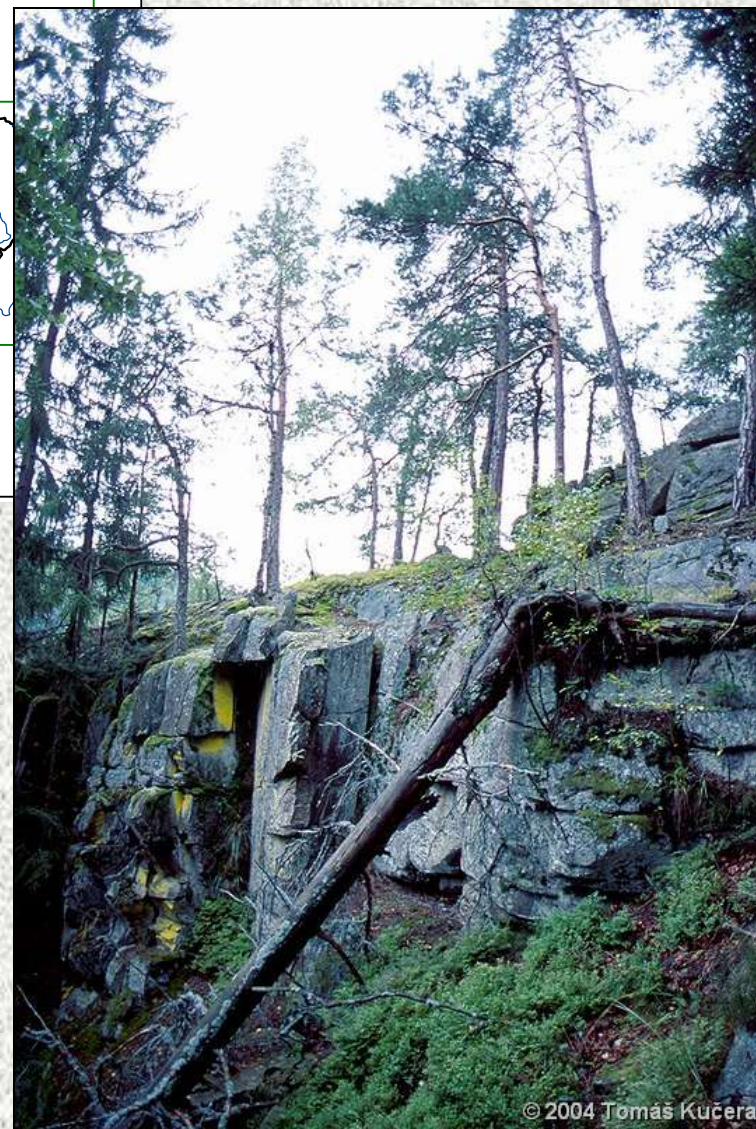

Reliktní bory

-L8.1 Suché boreokontinentální bory BLP – Svaz *Dicrano-Pinion* (také L10.2 a L10.4): *Dicrano-Pinetum*, *Cladonio rangiferinae-Pinetum sylvestris*, *Betulo carpaticae-Pinetum*, *Hieracio pallidi-Pinetum*, *Asplenio cuneifolii-Pinetum*, *Cardaminopsis petraeae-Pinetum*

-L8.2 Lesostepní bory BLP – Svaz *Cytiso ruthenici-Pinion sylvestris*: *Anemono sylvestris-Pinetum*, *Pyrolo-Pinetum sylvestris*

-L8.3 Perialpidské hadcové bory BLP – Svaz *Erico-Pinion*: *Thlaspio montani-Pinetum sylvestris*

Betulo carpaticae-Pinetum

Dicrano-Juniperetum

Ryolit, surová půda

© 2004 Tomáš Kučera

Asplenio cuneifolii-Pinetum

Foto M. Kočí

Dominova skalka, Slavkovský les

© 2004 Tomáš Kučera

Lesostepní bory

Stromové a keřové patro

Cornus sanguinea – svída krvavá

Dg *Juniperus communis* – jalovec obecný

Dg Dm *Pinus sylvestris* – borovice lesní
Viburnum opulus – kalina obecná

Bylinné patro

Dg *Anemone sylvestris* – sasanka lesní

Dg Dm *Anthericum ramosum* – bělozářka větvitá

Aster amellus – hvězdnice chlumní

A. linosyris – hvězdnice zlatovlásek

Dm *Brachypodium pinnatum* – válečka prapořitá

Campanula glomerata – zvonek klubkatý

Dg Dm *Carex flacca* – ostřice chabá

Dm *C. humilis* – ostřice nízká

Dm *Cirsium acaule* – pcháč bezlodyžný

Dg *Epipactis atrorubens* – kruštík tmavočervený

Dg *Globularia bisnagarica* – koulenka prodloužená

Dm *Listera ovata* – bradáček vejčitý

Dg *Ophrys insectifera* – tořič hmyzonosný

Peucedanum cervaria – smldník jelení

Platanthera bifolia – vemeník dvoulistý

Primula veris – prvosenka jarní

Dg Dm *Prunella grandiflora* – černohlávek velkokvětý

Dg *Pulsatilla patens* – koniklec otevřený

Dg *Scabiosa canescens* – hlaváč šedavý

Dg Dm *Sesleria albicans* – pěchava vápnomilná

Foto M. Chytrý

Úštěcké bory

L8.3 Perialpidské hadcové bory

Stromové a keřové patro

Berberis vulgaris – dřívák obecný

Frangula alnus – krušina olšová

Dg Dm *Pinus sylvestris* – borovice lesní

Quercus petraea s. lat. – dub zimní

Bylinné patro

Dg *Armeria vulgaris* subsp. *serpentini* – trávnička
obecná hadcová

Dg *Asplenium cuneifolium* – sleziník hadcový

Dg *Biscutella laevigata* subsp. *varia* – dvojštítek
hladkoplodý proměnlivý

Campanula persicifolia – zvonek broskvolistý

Carex humilis – ostřice nízká

Dianthus carthusianorum s. lat. – hvozdík
kartouzek

Dorycnium germanicum – bilojetel německý

Festuca ovina – kostřava ovčí

Galium verum – svízel syřišťový

Dg *Myosotis stenophylla* – pomněnka úzkolistá

Pimpinella saxifraga – bedrník obecný

Dg Dm *Sesleria albicans* – pěchava vápnomilná

Silene vulgaris – silenka nadmutá

Dg *Thesium alpinum* – lněnka alpská

Dg *Thlaspi montanum* – penízek horský

Thymus praecox – mateřídouška časná

Hadcový fenomén

- půdy suché, výhřevné s mírně až silně alkalickou reakcí
- toxický $MgCO_3$
- obligátní serpentinofyty a serpentinomorfózy *Potentilla crantzii*
- neoendemismus: *Cerastium alsinifolium* (Křížky), *Minuartia smejkalii*

Mohelno

© 2004 Tomáš Kučera

***Notholaena marantae* – podmrška
hadcová**

***A. adulterinum* – sleziník
nepravý**

***A. cuneifolium* – sleziník
hadcový**

© 2001 Tomáš Kučera

Armerio serpentini-Festucetum pseudovinae J. Maš Kučera